Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2021, Cilt 15 Sayı 35, Sayfa 54-73
Mediterranean Journal of Educational Research 2021, Volume 15 Issue 35, Page 54-73
https://doi.org/10.29329/mjer.2020.340.3
Copyright © 2021. Açık Erişim Makale CC BY-NC-ND

# Eğitim Bilimleri Alanı Doktora Tezlerinde Araştırma Eğilimleri: Tematik ve Yöntemsel Bir İnceleme

*Mehmet Başaran [1, *], Eda Bilir [2], Ömer Arslan [3], Mehmet Çetin [4], Pelin Avcı [5], Bahar Bilici [6], Okan Doruk [7], Buğra Arslan [8] & Şahin Gökçearslan [9]*

**Özet:** Eğitim bilimleri alanında doktora tezleri, durum veya problemleri sistematik bir yaklaşımla ele almakta ve eğitim bilimleri alanının akademik saygınlığı üzerindeki etkisi ve eğitime yön vermesi açısından değer taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, 2016-2018 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde eğitim bilimleri alanında yapılmış, tam metnine ulaşılabilen, Türkçe veya İngilizce dilinde yazılmış toplam 1043 doktora tezini tematik ve yöntemsel açıdan inceleyerek, var olan güncel durumu ortaya koymaktır. Araştırma tarama modelinde olup, doküman analizi tekniği kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Tezler, yayın sınıflama formu aracılığı ile incelenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın önerdiği formül kullanılmış ve güvenirlik %91,42 olarak hesaplanmıştır. Araştırma bulguları tezlerin tamamlandığı üniversiteler, yıl, yöntemler, nicel yöntem türleri, nitel yöntem türleri, örneklem, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının özgünlüğü, veri analiz teknikleri ve kullanılan anahtar kelimeleri kapsamaktadır. Elde edilen bulgular alanyazın kapsamında tartışılmış ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın eğitim bilimleri alanındaki doktora çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

**Anahtar kelimeler:** Eğitim Bilimleri, Doktora Tezleri, Tematik İnceleme, Yöntemsel İnceleme, İçerik Analizi.

**Geliş Tarihi:** 21.03.2020 – **Kabul Tarihi:** 10.03.2021 – **Yayın Tarihi:** 25.03.2021

**DOI:** 10.29329/mjer.2020.340.3

[1] **Mehmet Başaran,** Arş. Gör., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3913-720X

[2] **Eda Bilir,** Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3097-8977

[3] **Ömer Arslan,** Arş. Gör., Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Amasya Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9403-0547

[4] **Mehmet Çetin,** Spor Bilimleri Fakültesi, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-9993-8055

[5] **Pelin Avcı,** Spor Bilimleri Fakültesi, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9185-4954

[6] **Bahar Bilici,** Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-9657-1240

[7] **Okan Doruk,** Arş. Gör., Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3532-4251

[8] **Buğra Arslan,** Spor Bilimleri Fakültesi, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0103-4651

[9] **Şahin Gökçearslan,** Doç. Dr., Enformatik Bölümü, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-3532-4251

**Correspondence:** sgokcearslan@gazi.edu.tr

# RESEARCH TRENDS IN EDUCATIONAL SCIENCES FIELD IN DOCTORAL THESIS: THEMATIC AND A METHODOLOGICAL EXAMINATION

**Abstract**: In the field of educational sciences, doctoral theses are handled with a systematic approach to situations or problems. It is valuable in terms of academic prestige and direction of education. It aims to reveal the current situation by examining thematically and methodically from a total of 1043 unpublished doctoral dissertations in the field of educational sciences in which the full text has been reached at YOK thesis center between 2016-2018. The survey model was used in the research and content analysis was performed by using document analysis technique. Theses were examined through the publication classification form. The reliability of the study was calculated according to the percentage of agreement between the raters. For the reliability of the study, the formula proposed by Miles and Huberman was used and the reliability was calculated as 91.42%. The findings of the research include universities, year, preferred method, quantitative methods, qualitative methods, sampling, data collection tools, originality of data collection tools, data analysis techniques and used keywords. The study is expected to contribute to doctoral studies in the field of educational sciences.

**Key Words:** Educational Sciences, Doctoral Theses, Thematic Review, Methodological Analysis, Content Analysis.

## GİRİŞ

Bilimsel araştırmanın en önemli özelliklerinden biri, durum veya problemin sistematik bir şekilde ele alınmasıdır. Araştırmanın sistematik yapısı araştırma deseninin oluşturulması, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması süreçlerinin birbirlerini desteklemesi ve tamamlaması süreçlerini kapsamaktır (Yıldırım, 1999). Çoğu alanlarda olduğu gibi eğitim bilimleri alanında da sistemli ve tutarlı bir şekilde üretilen bilimsel bilgilere ulaşmanın en önemli yollarından biri yüksek lisans ve doktora tezleridir (Edyburn, 2000). Özellikle doktora tezleri bir alana özgü akademik ilerlemede önemli bir araç olarak görülmekte (Kozak ve diğerleri, 2010: 135), o alanının akademik saygınlığı açısından değer taşımakta (Hall, 1991), ortaya çıkarılan bilgi birikimi uygulamalara yön verebilmekte ve var olan politikalarının değerlendirilme ve geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır (Fazlıoğulları ve Kurul, 2012).

Eğitim bilimleri alanındaki doktora tezlerinin bilimsel araştırma yöntemleri açısından incelenmesi, geçmişteki araştırmalarla karşılaştırmaların yapılarak araştırmalardaki eğilimlerin belirlenmesi ve geleceğe yönelik çıkarsamalar açısından önemlidir. Tezlerin incelenmesine yönelik yapılmış araştırmalar genellikle genel ve özel biçiminde iki kategori altında toplanmaktadır. İlgili alanyazın araştırmalarında ya genel olarak belirli bir anabilim veya bilim dalı ile ilgili (Ceyhun ve Küçükoğlu, 2013; Tarman, Acun ve Yüksel, 2010; Ergun ve Çilingir, 2013) ya da özel bir konu hakkında yapılmış tezlerin (Kaytez ve Durualp, 2014; Çelik, 2016; Beyazıt, 2015) incelendiği, eğitim bilimlerinin tamamını kapsayacak şekilde yapılmış araştırmaların (Fazlıoğulları ve Kurul, 2012; Karadağ, 2009; Karadağ, 2010; Karadağ, 2011) ise sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden

mevcut araştırma; belirtilen eksikliği gidermek için 2016-2018 yılları arasında yayımlanmamış doktora tezlerini tematik ve yöntemsel açıdan inceleyerek güncel durumu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

**Eğitim, Bilim ve Lisansüstü Eğitim**

Tarih boyunca eğitim alanına yüklenen misyon her zaman büyük olmuştur. Bireylere içinde yaşadığı toplumun kendine özgü değer ve normlarından sıyrılarak geleceklerini kendilerinin inşa ettiği güvenini vermek, bireyleri dünyadaki konumları hakkında bilinçlendirmek, bireylerin doğuştan getirdiği yeteneklerini kullanabilmesi ve kendini değiştirebilen dengeli bir kişilik geliştirmesi eğitimin esasını oluşturmaktadır (Tanilli, 2016). Nitelikli bireylerin yetiştirilmesi bilimsel yöntemle elde edilen bilgiler ile şekillenen eğitim süreçleri ile mümkün olacaktır. Bilimsel yöntem, bilginin doğruluğunu ve kullanılabilirliğini test etmede nesnelliği ve kanıtlamayı gerektirdiği için diğer bilgiye ulaşma yöntemlerinden farklılaşmaktadır (Korkmaz, Şahin ve Yeşil, 2011). Bu bağlamda bilim, eğitimi şekillendirmede önemli bir role sahiptir.

Bilim, evrene ilişkin bilgilerin toplanması, bunların açıklanması için kuramların oluşturulması, daha sonra elde edilen bilgilerle bu kuramların sınanarak (Punch, 2005, s.11 ) bilgiye erişme sürecidir (Crowther, Lederman ve Lederman, 2005). Bu süreçte elde edilen bilimsel bilgilerin türleri birbirinden farklıdır. Bu bilgi türlerinden biri de insan ve davranışlarının incelenmesini ifade eden ve psikoloji, sosyoloji, ekonomi, siyaset ve antropoloji vb. disiplinlerini kapsayan sosyal bilimlerdir. Eğitim bilimleri ise sosyal bilimlerin temel disiplinlerini kendi alanında uygulamada uzmanlaşmış bir yaklaşıma sahiptir (Punch, 2005, s.11). Bu sebeple gerek kuram gerekse uygulamada eğitim ve bilim arasında sıkı bir ilişki vardır.

Günümüzde süre gelen gelişmeler eğitimde önemli bir role sahip kalite unsurlarını bir daha gözden geçirmeyi mecbur kılmaktadır (Erdem, 2012). Eğitim alanının kendisini sürekli yenilemesi, çağın eğitim program ve uygulamalarına katkı sağlamasında bilimsel araştırmaların rolü büyüktür (Doğan, 2010; İdin ve Kaptan 2017). Bu doğrultuda bilimsel araştırmalar eğitim bilimlerinin gelişmesinin ön koşuludur.

Eğitim sisteminin en üst kademesi olan üniversiteler, alanında uzmanlaşmak isteyen bireyleri bilimsel araştırma yapmaya yöneltmek, uluslararası ve evrensel gelişime katkı getirmek ve nitelikli insan yetiştirmek amacıyla kurulmuştur (Tuzcu, 2003). Bilimsel bilginin ortaya çıkarıldığı, yorumlandığı ve yayıldığı bu yenilikçi kurumlarda eğitim alanında yapılan araştırmalar eğitim uygulama ve politikalarının değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır (Keohane, 2006; Fazlıoğulları ve Kurul, 2012). Lisansüstü çalışmalar bu politikaların belirlenmesinde yönlendirici bir rol oynamaktadır. Özellikle doktora çalışmaları bir alanın akademik saygınlık bakımından gelişiminde önemli bir araç olarak görülmektedir (Hall, 1991; Kozak ve diğerleri, 2010).

**Lisansüstü Eğitim ve Doktora Tezlerinin Önemi**

Lisansüstü eğitim, lisans döneminde temel seviyede eğitim alan bireylerin ilgili alanlarda gerekli eğitimleri alarak uzmanlaşmasını sağlamanın yanı sıra gereksinim duyulan araştırmacı, yüksek nitelikli insan ve bilim insanı insan kaynaklarının sağlanması amacıyla oluşturulmuş üst düzey eğitim ve öğretim programının uygulama biçimidir. Eğitim bilimleri ve diğer alanlarda lisansüstü eğitim; yüksek lisans ve doktora aşamalarından oluşmaktadır (Karaman ve Bakırcı, 2010). Yüksek lisans öğreniminde bireylerin bilgiye ulaşma, analiz ve sentez yapabilme becerilerine odaklanılırken, doktora düzeyinde bireylerin lisans ve yüksek lisans sürecinde edindiği bilgileri birleştirerek, bir probleme çözüm bulmanın yanı sıra özgün ve bilimsel bir eserin oluşturulmasına odaklanılmaktadır (Gök ve Sılay, 2005). Bu açıdan doktora eğitimi, bilimsel yetkinliğe ulaşma ve dolayısıyla bilim insanı olma yolundaki en önemli basamaktır (Karakütük, 2002).

Doktora programları ülkelerin ekonomik, politik ve kültürel yaşamlarının gelişiminde, üretilen bilginin dönüştürülmesinde (Taysum, 2007), kuramsal bilgilerle beraber aynı zamanda pratik konulara da cevap verilmesini sağlayacak önemli bir role sahiptir (Shah, 2010). Doktora eğitiminin bir amacı, yeni bilgiler üreterek disiplinleri ilerletme sorumluluğunda öncülük yapmaktır (Fleet ve diğerleri, 2006). Ayrıca Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin 33. Maddesinde doktora eğitiminin amacı ve doktora tezinin taşıması gereken nitelikler ifade edilmiştir;

> *"Doktora programı, öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel problemleri, verileri geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma, analiz etme ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli becerileri kazandırır. Doktora çalışması sonunda hazırlanacak tezin, bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama niteliklerinden en az birini yerine getirmesi gerekir" (YÖK, 2016)*

Belirtildiği gibi doktora eğitiminin önemli çıktılarından biri sürecin tamamlanması için araştırmacı tarafından yazılan tezlerdir. Doktora eğitiminin amacına uygun olarak sonuçlanması için bilim insanının tez yazımında gerekli yeterlilikleri kazanması gerekmektedir. Bu yeterlilikler bilimsel tutum ve davranışlar olduğu gibi araştırmanın planlanması, uygulanması, verilerin analiz edilmesi, raporlanması gibi bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini de kapsamaktadır (Erdem, 2007).

**Problem Durumu**

Bilimin önemli özelliğinden biri birikimli olarak ilerlemesidir. Birikimlilik, geçmişte elde edilen bilimsel bilgilerin analiz edilerek yeni bilgilere ulaşılmasıdır (Özbay, 2005). Böylece bilimin devamlı olması ve ilerlemesi sağlanır (Yaşar, 1998; Terhant, 1988). Bu anlamda bilimsel dokümanlar bilimde devamlılığı sağlamada önemli bir yere sahiptir. Önemli bilimsel dokümanlardan olan doktora tezlerinin incelenmesi eğitim bilimleri alanının gelişimine katkı sağlayabilir (Edyburn, 2000; Polat ve Ay, 2016).

Eğitim bilimleri alanındaki lisansüstü tezlerin analizi ile ilgili yapılan literatür taramasında konu kapsamının bazı ölçütlere göre belirlendiği görülmüştür. Araştırmalarda örneklem seçimi genellikle bir *bilim dalı* (Kozikoğlu ve Senemoğlu, 2016; Boyacı ve Demirkol, 2018), *bir bilim dalındaki konu* (Çağlayan, 2018; Yaşar, 2011; Ogelman, 2014) veya *bilim dalı ölçütü olmaksızın genel bir konu* (Özbey ve Şama, 2017; Ayvacı ve Akdemir, 2017; Altınkurt, 2007; Yılmaz ve Taş, 2017; Dündar ve Hareket, 2017), ölçütleri bağlamında yapılmıştır. Fazlıoğulları ve Kurul (2012), 1083 doktora tezinde benimsenen araştırma paradigmalarını, kullanılan yöntemleri ve ele alınan temaları; Karadağ (2011), 211 doktora tezi örnekleminde kullanılan ölçme araçlarını, Karadağ (2010), 324 doktora tezinde araştırma yöntemlerinin niteliğini, Karadağ (2009), 211 tezde ise işlenen temaları incelemiştir. Bu tür araştırmalar eğitimde geçerli ve güvenilir bilimsel bilgilerin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır (Onwuegbuzie ve Daniel, 2003). İlgili alanyazın incelemesi sonucunda doktora tezlerinin tamamını kapsayacak şekilde bu araştırmada incelenen değişkenleri kapsayan kapsamlı ve güncel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı Türkiye'de eğitim bilimleri alanlarında 2016-2018 yılları arasında yayımlanmış doktora tezlerini araştırma yöntem ve tekniklerine göre incelemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Tezlerin yazıldığı üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin yazıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Tezlerde tercih edilen yöntemlerin ve türlerin dağılımı nasıldır?
4. Tezlerin örneklemi kimlerden/nelerden oluşmaktadır?
5. Tezlerde örneklem seçimi nasıl yapılmıştır?
6. Tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
7. Tezlerde kullanılan analiz tekniklerinin dağılımı nasıldır?
8. Tezlerde kullanılan veri toplama araçlarının özgünlük durumu nedir?
9. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sıklığı dağılımı nasıldır?

## YÖNTEM

### Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 2016-2018 yılları arasında eğitim bilimleri alanında yayınlanan doktora tezleri incelendiği için tarama modelleri arasında yer alan betimsel araştırma deseni kullanılmıştır**.** Tarama modellerinde, araştırmanın amacını içeren durumun betimlenmesi yapılmaya çalışılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Tezlerin incelenmesinde ise nitel veri toplama teknikleri arasında yer alan doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu analizde olgu ve olaylar ile ilgili materyallerin incelenmesi hedeflenmektedir (Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

### Doküman Seçimi

Çalışmanın dokümanları amaçsal örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Doktora tezlerinin seçilmesindeki ölçütler; tezlerin tam metnine ulaşılabilir olması, 2016-

2018 yılları arasında yayımlanmış olması, Türkçe ya da İngilizce dillerinden biri ile yazılmış olması ve eğitim bilimleri alanında yapılmış olmasıdır. Araştırma kapsamında toplam 1343 doktora tezine ulaşılmıştır. Ulaşılan bu tezlerden 275'inin tam metnine erişim izni verilmediğinden, 25'i ise araştırmacıların hâkim olmadığı yabancı dilde yazıldığından araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Sonuç olarak belirlenen ölçütler doğrultusunda toplam 1043 doktora tezi tespit edilmiştir.

**Verilerin Toplanması**

Araştırma kapsamında Türkiye Yükseköğretim Kurulu Tez Dokümantasyon Merkezi internet sayfasında yer alan ulusal tez merkezi sayfasındaki eğitim bilimleri alanında ulaşılabilen tezler araştırmacılar tarafından indirilmiş, referans numaralarına göre sıralanarak paylaşılmış ve incelenmiştir. Bu kapsamda tezlerin incelenmesinde araştırmanın amaçları doğrultusunda Göktaş ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen Yayın Sınıflama Formu kullanılmıştır. Form yedi kategoriden oluşmaktadır. İlk bölüm incelenen belgeye ait künye bilgilerini içermektedir. Bu bölüm, incelenen makalenin yazarlarının isimlerini ve makaleyi yayınlayan derginin adını gösterir. Diğer bölümler, makalelerin türünü, konusunu, yöntemini, veri toplama araçlarını, örneklem bilgisi ve veri analizi yöntemlerini kapsamaktadır. İlgili form internet ortamına aktarılmış böylece tüm araştırmacıların elde ettikleri verilerin tek bir dokümanda toplanması sağlanmıştır.

**Verilerin Analizi**

Çalışmada doküman incelemesi yapıldığından içerik analizi tekniği tercih edilmiştir. İçerik analizi, verilerin kategorilerine göre özetlenmesidir (Merriam, 2018). İçerik analiziyle incelenen doktora tezlerinden elde edilen veriler, betimsel istatistik yöntemleri kullanılarak analiz edilmiş ve yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Bununla beraber araştırmanın anahtar kelimelere ilişkin verilerin analizi Oktay, Atakan ve Kara (2009) tarafından geliştirilmiş olan kelime analiz programıyla yapılmıştır. Bu program aracılığıyla doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerin sıklığı belirlenmiştir.

Verilerinin analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle doktora tezleri araştırmacılar arasında rastgele paylaşılarak Google dokümanlar anket aracı ile veriler sınıflandırılmıştır. Sınıflanan veriler tekrar incelenerek karar verilemeyen durumlar uzmana danışılarak giderilmiştir. Son olarak araştırmacılar tarafından girilen tez verilerinin % 5,37'si (56) diğer araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Görüş ayrılıkları ve farklılıkları belirlenerek kodlayıcılar arasındaki uyum değerleri incelenmiştir (Miles ve Huberman, 1994, s.64). Analiz sonucu araştırmacılar arasındaki uyumun kabul edilebilir düzeyde olduğu (% 91,42) görülmüştür. Kodlayıcılar arasında kabul edilebilir uyumun en az % 70 olması gerekmektedir (Miles ve Huberman, 1994, s.64).

## BULGULAR

Türkiye'de eğitim bilimleri alanlarında 2016-2018 yılları arasında yayımlanmış doktora tezlerini araştırma yöntem ve tekniklerine göre incelemeyi amaçlayan bu çalışmada Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan çalışmaların dağılımı sunulmuştur.

### Yapıldığı Üniversitelere Göre Doktora Tezlerinin Dağılımı

Tablo 1'de doktora tezlerinin tamamlandığı üniversitelerin dağılımı verilmektedir.

**Tablo 1.** Doktora tezlerinin tamamlandığı üniversitelere göre dağılımı

| Üniversite | n | % |
|---|---|---|
| Gazi Üniversitesi | 250 | % 24 |
| Atatürk Üniversitesi | 109 | % 10,5 |
| Hacettepe Üniversitesi | 88 | % 8,4 |
| Ankara Üniversitesi | 80 | % 7,7 |
| Anadolu Üniversitesi | 73 | % 7,0 |
| Marmara Üniversitesi | 58 | % 5,6 |
| İnönü Üniversitesi | 40 | % 3,8 |
| Ondokuz Mayıs Üniversitesi | 35 | % 3,4 |
| Necmettin Erbakan Üniversitesi | 30 | % 2,9 |
| Karadeniz Teknik Üniversitesi | 26 | % 2,5 |
| Diğer | 254 | % 24,2 |
| Toplam | 1043 | % 100 |

Tablo 1 incelendiğinde, tezlerin tamamlandığı üniversiteler arasında ilk sırada Gazi Üniversitesi (n=250), yer almaktadır. Gazi Üniversitesini Atatürk üniversitesi (n=109), Hacettepe Üniversitesi (n=88), Ankara Üniversitesi (n=80), Anadolu Üniversitesi(n=73), Marmara Üniversitesi (n=58), İnönü Üniversitesi (n=40), Ondokuz Mayıs Üniversitesi (n=35), Necmettin Erbakan Üniversitesi (n=30) ve Karadeniz Teknik Üniversitesi (n=26) takip etmektedir.

### Yapıldığı Yıllara Göre Doktora Tezlerinin Dağılımı

Tablo 2'de doktora tezlerinin yayınlanma yıllarının dağılımına yer verilmiştir.

**Tablo 2.** Doktora tezlerinin tamamlandığı yıllara göre dağılımı

| Yıl | n | % |
|---|---|---|
| 2016 | 342 | % 35 |
| 2017 | 221 | % 20 |
| 2018 | 480 | % 45 |
| Toplam | 1043 | % 100 |

Tablo 2 incelendiği zaman 2018 yılında (n=480) yayınlanan tez sayısında bir artış meydana geldiği görülmektedir. Bununla birlikte, 2016 yılından (n=342), 2017 yılına (n=221) geçerken yayınlanan tezlerin sayısında bir azalma belirlenmiştir.

### Doktora Tezlerinde Kullanılan Yöntemler

Tablo 3'te Doktora tezlerinde kullanılan yöntemlere yer verilmiştir.

**Tablo 3.** Doktora tezlerinde kullanılan yöntemlerin frekans ve yüzdelerine göre dağılımı.

| Yöntem | n | % |
|---|---|---|
| Karma | 398 | % 38,2 |
| Nicel | 358 | % 34,3 |
| Nitel | 265 | % 25,4 |
| Belirtilmemiş | 14 | % 1,3 |
| Alanyazın derlemesi | 5 | % 0,5 |
| Metaanaliz | 3 | % 0,3 |
| Toplam | 1043 | % 100,0 |

Tablo 3'e göre kullanılan yöntemler arasında ilk sırada karma yöntem (n=398) yer almaktadır. Karma yöntemden hemen sonra nicel yöntem (n=358) ve nitel yöntem (n=265) gelmektedir. Frekans değerleri çok yüksek olmamasına rağmen alanyazın derlemesi (n=5) ve metaanaliz (n=3) yöntemleri de doktora tezlerinde kullanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Bununla beraber toplam 14 tezde ise yöntemin belirtilmediği görülmektedir.

### Doktora Tezlerinde Kullanılan Deneysel Yöntemlerin Türleri

Tablo 4'te Doktora tezlerinde kullanılan deneysel yöntemlere yer verilmiştir.

**Tablo 4.** Doktora tezlerinde kullanılan deneysel yöntemlerin türlerine göre dağılımı

| Deneysel yöntemler | n | % |
|---|---|---|
| Yarı deneysel | 289 | % 72 |
| Tam deneysel | 82 | % 21 |
| Zayıf deneysel | 15 | % 4 |
| Tek denekli deneysel | 13 | % 3 |
| Belirtilmemiş | 1 | % 0 |
| Genel toplam* | 400 | % 100 |

*Birden fazla yöntem kullanıldığından toplam sayı örneklemden fazladır.

Tablo 4'e göre nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan deneysel desenler içinde doktora tezlerin içerisine en fazla kullanılan yöntem yarı deneysel (n=289) yöntemdir. Yarı deneysel yöntemden sonra tam deneysel (n=82), zayıf deneysel yöntem (n=15), tek denekli deneysel yöntem (n=13) gelmektedir.

### Doktora Tezlerinde Kullanılan İlişkisel Nicel Yöntem Türleri

Doktora tezlerinde kullanılan ilişkisel nicel yöntem türleri Tablo 5'te sunulmuştur.

**Tablo 5.** Doktora tezlerinde kullanılan ilişkisel nicel yöntem türlerine göre dağılımı

| İlişkisel yöntemler | n | % |
|---|---|---|
| İlişkisel tarama | 167 | % 46 |
| Betimsel tarama | 147 | % 41 |
| Nedensel karşılaştırmalı | 47 | % 13 |
| Toplam* | 361 | % 100 |

*Karma desenlerden dolayı toplam sayı örneklemden fazladır.

Doktora tezlerinin yöntem kısımlarında ilişkisel nicel yöntemlerin kullanım frekansları (Tablo 5) incelendiğinde ilişkisel tarama (n=167) yöntemi ilk sırada yer almaktadır. İlişkisel tarama

yönteminin ardından betimsel tarama (n=147) ve nedensel karşılaştırma yöntemi (n=47) yer almaktadır.

**Doktora Tezlerinde Kullanılan Nitel Yöntemlerin Türleri**

Doktora tezlerinde kullanılan nitel yöntemlerin türlerinin dağılımına Tablo 6'da yer verilmiştir.

**Tablo 6.** Doktora tezlerinde kullanılan nitel yöntemlerin türlerine göre dağılımı

| | n | % |
|---|---|---|
| Örnek olay (Durum çalışması) | 242 | % 47,0 |
| Eylem araştırması | 87 | % 16,9 |
| Olgubilim | 61 | % 11,8 |
| Diğer | 30 | % 5,8 |
| Döküman inceleme | 23 | % 4,5 |
| Kuram oluşturma | 15 | % 2,9 |
| Genel tarama | 13 | % 2,5 |
| Betimsel araştırma | 10 | % 1,9 |
| Tarihsel analiz | 10 | % 1,9 |
| Kavram analizi | 6 | % 1,2 |
| Diğer (Kültür analizi, temel nitel, tasarım temelli, eleştirel, söylem, gelişimsel) | 18 | % 3.6 |
| Toplam | 515 | % 100 |

Tablo 6 incelendiğinde nitel yöntem türleri arasında ilk sırada örnek olay çalışması (n=242) daha sonra ise eylem araştırması (n=87), olgu bilim (n=61), doküman incelemesi (n=30), kuram oluşturma (n=23), genel tarama (n=15), betimsel araştırma (n=13), tarihsel analiz ve kavram analizi (n=10) gelmektedir.

**Doktora Tezlerinde Tercih Edilen Örneklem Düzeyleri**

Doktora tezlerinde tercih edilen örneklem düzeylerine Tablo 7'de yer verilmiştir.

**Tablo 7.** Doktora tezlerinde tercih edilen örneklem düzeylerinin dağılımı

| Örneklem düzeyi | n | % |
|---|---|---|
| Öğretmen | 299 | % 20,8 |
| Lisans (Eğitim Fakültesi) | 190 | % 13,2 |
| Ortaöğretim | 186 | % 12,9 |
| Lise | 120 | % 8,3 |
| Lisans (Diğer bölümler) | 99 | %6,9 |
| İlköğretim | 98 | % 6,8 |
| Öğretim elemanı | 62 | % 4,3 |
| Yönetici | 56 | % 3,9 |
| Okul öncesi | 54 | % 3,7 |
| Diğer ( Dokuman, Yetişkinler, Veli, Özel eğitim, lisansüstü, BİLSEM) | 268 | % 19,2 |
| Toplam* | 1432 | %100 |

*Tezlerde bir ve daha fazla örneklem grubu seçildiğinden toplam sayı fazladır.

Tablo 7'ye göre örneklem düzeyi incelendiğinde en yüksek oranın öğretmenlerle ilgili yapılan tezlerde %20,8 (n=299) olduğu görülmektedir. Bu oranı sırasıyla Eğitim Fakültesi lisans öğrencileri %13,2 (n=190), ortaöğretim öğrencilerinin %12,9 (n=186) takip ettikleri görülmektedir. Diğer örneklem düzeyindeki oranlar ise bu oranlara göre düşük kalmaktadır.

**Doktora Tezlerinde Örneklem Seçiminde Kullanılan Yöntemler**

Doktora tezlerinde örneklem seçiminde kullanılan yöntemlere Tablo 8'de yer verilmiştir.

**Tablo 8**. Doktora tezlerinde örneklem seçiminde kullanılan yöntemlerin dağılımı

| Örneklem seçimi | n | % |
|---|---|---|
| Amaca uygun (Kriter) | 440 | % 42,7 |
| Seçkisiz | 175 | % 17,0 |
| Açıkça belirtilmemiş | 170 | % 16,5 |
| Kolay ulaşılabilir (Elverişli örnekleme) | 169 | % 16,4 |
| Tabakalı örneklem | 36 | % 3,5 |
| Diğer | 40 | % 3,9 |
| Genel Toplam | 1030 | % 100 |

Tablo 8'e göre örneklem seçiminde sırayla; amaca uygun % 42,7 (n=440), seçkisiz % 17 (n=175), açıkça belirtilmeyen % 16,5 (n=170) ve kolay ulaşılabilir örnekleme %16,4 (n=169) ait olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra örneklem seçiminin nasıl yapıldığı açıkça belirtilmeyen tez oranının % 16,5 (n=170) olması dikkat çekicidir.

**Doktora Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Araçları**

Doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarına Tablo 9'da yer verilmiştir.

**Tablo 9.** Doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı

| Veri toplama araçları | n | % |
|---|---|---|
| Görüşme | 546 | % 26,4 |
| Psikometrik ölçek | 470 | % 22,7 |
| Doküman inceleme | 282 | % 13,6 |
| Anket | 246 | % 11,9 |
| Başarı/beceri testi | 244 | % 11,8 |
| Gözlem | 216 | % 10,4 |
| Alternatif veri kaynakları (Performans testleri, veritabanı, kullanım istatistikleri vb.) | 58 | % 2,8 |
| Üretilmiş veri | 5 | % 0,4 |
| Toplam* | 2067 | % 100 |

*Aynı tezde birden fazla veri toplama aracı kullanıldığından toplam sayı örneklem fazladır

Tablo 9 incelendiğinde görüşme %26,4 (n=546), psikometrik ölçek %22,7 (n=470), doküman inceleme %13,6 (n=282), anket %11,9 (n=246), başarı/beceri testi %11,8 (n=244) ve gözlemin %10,4 (n=216) sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

**Doktora Tezlerinde Kullanılan Analiz Teknikleri**

Doktora tezlerinde kullanılan analiz tekniklerine Tablo 10'da yer verilmiştir.

**Tablo 10.** Doktora tezlerinde kullanılan analiz tekniklerinin dağılımı

| Analiz teknikleri | | | n | % |
|---|---|---|---|---|
| Nicel (%87,4) | Betimsel İstatistik (%39,6) | Frekans/yüzde | 495 | % 19,9 |
| | | Ortalama, standart sapma | 383 | % 15,4 |
| | | Grafikle gösterim | 108 | % 4,3 |
| | Kestirimsel İstatistik (60,4) | T testi | 379 | % 15,2 |
| | | Anova/Ancova | 345 | % 13,9 |
| | | Non Parametrik Testler | 216 | % 8,7 |
| | | Korelasyon | 183 | % 7,3 |
| | | Faktör Analizi | 156 | % 6,2 |
| | | Regresyon | 97 | % 3,9 |
| | | Yapısal Eşitlik Modellemesi | 65 | % 2,6 |
| | | Manova/Mancova | 35 | % 1,4 |
| | | Diğer | 16 | % 0,6 |
| Nitel (%12,6) | | İçerik Analizi | 242 | % 67,7 |
| | | Betimsel Analiz | 89 | % 24,9 |
| | | Diğer | 23 | % 6,4 |
| | | Açıkça Belirtilmemiş | 3 | % 0,8 |

Tablo 10 incelendiğinde nicel tekniklerin % 87,4 (n=2478), nitel tekniklerin ise % 12,6 (n=357), olduğu görülmektedir. Nicel tekniklerin kendi içindeki oranlarına bakıldığında ise kestirimsel istatistiğin oranı % 60,4 (n=1492), betimsel istatistiğin ise % 39,6 (n=986)'dur. Nitel tekniklerin kendi içindeki oranlarına bakıldığında ise içerik analizi % 67,7 (n=242), betimsel analiz %24,9 dur (n=89).

**Doktora Tezlerinde Kullanılan Veri Toplama Araçlarının Özgünlük Durumu**

Doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının özgünlük durumu Tablo 11'de sunulmuştur.

**Tablo 11.** Doktora tezlerinde kullanılan veri toplama araçlarının özgünlük durumlarının dağılımı

| Veri toplama aracı | n | % |
|---|---|---|
| Ölçme aracı geliştirmiş | 413 | % 46,1 |
| Var olan bir ölçme aracını kullanmış | 365 | % 40,8 |
| Ölçme aracı uyarlamış | 104 | % 11,63 |
| Diğer | 12 | % 1,3 |
| Toplam | 894 | % 100 |

Tablo 11 incelendiğinde, ölçme aracının geliştirilme oranı % 46,1 (n=413), var olan bir ölçme aracının kullanılması % 40,8 (n=365) ve ölçme aracı uyarlama durumunun ise % 11,63 (n=104) olduğu görülmektedir.

**Doktora Tezlerinde Kullanılan Anahtar Kelimelerin Kullanım Sıklığı**

Doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sıklığına Tablo 12'de yer verilmiştir.

**Tablo 12**. Doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sıklığına göre dağılımı

| Bir kelim. yapı | n | % | İki kelimelik yapı | n | % | Üç kelimelik yapı | n | % |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Eğitim | 451 | 4,18 | Öğretmen adayları | 55 | 0,54 | Padegojik alan bilgisi | 27 | 0,28 |
| Öğretim | 258 | 2,39 | Yabancı dil | 42 | 0,41 | Okul öncesi eğitim | 18 | 0,18 |
| Öğretmen | 236 | 2,19 | Akademik başarı | 42 | 0,41 | Bilimsel süreç becerileri | 14 | 0,14 |
| Öğrenme | 181 | 1,68 | Öğretmen eğitim | 41 | 0,40 | Yabancı dil olarak | 14 | 0,14 |
| Bilgi | 126 | 1,17 | Okul öncesi | 36 | 0,35 | Teknolojik pedagoj. alan | 13 | 0,13 |

Tablo 12 incelendiğinde bir kelimelik analize göre en sık kullanılan anahtar kelimelerin eğitim (% 4,18), öğretim (% 2,39), öğretmen (% 2,19), öğrenme (% 1,68) ve bilgi kelimeleri (% 1,17) olduğu görülmektedir. İki kelimelik anahtar kelimelerde öğretmen adayları (% 0,54), yabancı dil (% 0,41), akademik başarı (% 0,41), öğretmen eğitimi (% 0,40) ve okul öncesi (%0,35) kelimelerinin tercih edildiği görülmektedir. Üç kelimelik anahtar kelimelere bakıldığında ise pedagojik alan bilgisi (% 0,28), okul öncesi eğitim(% 0,18), bilimsel süreç becerileri (% 0,14), yabancı dil olarak (% 0,14) ve teknolojik pedagojik alan (% 0,13) kelime yapılarının daha sık kullanıldığı görülmektedir.

## TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilimsel bilgi oluşturmada lisansüstü öğrenim önemli görülmekle birlikte, özellikle doktora çalışmaları dikkat çekmektedir. Türkiye'de devlet ve özel olmak üzere toplam 206 üniversitenin varlığına karşın eğitim bilimleri alanında doktora programına sahip üniversite sayısı ikisi özel olmak üzere toplam 32'dir. Doktora tezi tamamlamada başı çeken üniversitelerin (Gazi, Atatürk, Hacettepe, Ankara, Anadolu, Marmara) en tipik özelliği ise en az yarım asırlık bir tecrübeye sahip olmalarıdır. Doktora tezlerinin büyük bir bölümünün Gazi Üniversitesi'nden olması, üniversitenin köklerinin Cumhuriyetin kuruluş yıllarına dayanması ve doğrudan eğitim amaçlı (Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü) olarak faaliyete başlamasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü kurumun kuruluş vizyonu, niteliğini etkileyebilmektedir. Genel olarak kuruluş tarihi eski olan üniversitelerin yakın zamanda kurulan üniversitelere göre daha fazla üretken olması bilimin birikimli olarak ilerlemesinin göstergelerinden biri olabilir. Bu birikim sadece bilgiyi değil aynı zamanda ekonomik, sosyal-kültürel, nitelikli insan gücü gibi değişkenleri de kapsamaktadır (Terhant, 1988; Özbay, 2005; Yaşar, 1998). Üniversite kuruluş tarihinin bilimin üretkenliği üzerindeki olası etkisine karşın özellikle 2000'li yıllardan sonra kurulan üniversitelerde gerekli alt yapının eksikliklerinin bu üniversitelerin üretkenliğini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir (Arap, 2010).

Doktora tezlerinin yıllara göre dağılımına bakıldığında 2016 yılında 342 olan tez sayısı, 2017 yılında 221'e düşmüş ve 2018 yılında 480 rakamı ile yüksek bir artışa geçmiştir. Türkiye'de doktora tezlerini inceleyen diğer bir çalışmada Karadağ (2009, 2010, 2011), 2011 yılında 211, 2010 yılında 324, 2009 yılında ise 211 doktora tezi inceleyerek araştırmalarını sürdürmüştür. Yıllara göre tezlerdeki bu dalgalanmanın sebebi tez yazarlarının tezlerine erişime birkaç yıl erteleme tercihi olabilir. Bu araştırmada 2018 yılındaki tez sayısındaki artış Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) açık erişim politikasıyla açıklamak mümkündür. 2018 yılının başlarında YÖK'ün "*şeffaflık, otokontrol ve sistemin kendi kendisini denetlemesinin sağlanması, otokontrolün kaliteyi yükseltmesi ve bilimsel*

*çalışmaların bilim dünyamızın istifadesine sunulması*" amacı, araştırma sürecinde daha fazla teze erişilmesini mümkün kılmıştır (YÖK, 2018). Bu anlamda bilimdeki açık erişim politikalarının benimsenmesi bu çalışma da olduğu gibi yapılacak diğer araştırmalara da fayda sağlamaktadır.

Tezlerde seçilen yöntemlerin dağılımında en çok kullanılanı karma yöntemdir ve bu yöntemi sırasıyla nicel ve nitel yöntemler takip etmektedir. Bu bulgu karma yöntemlere olan ilgi ile örtüşmektedir (Collins, Onwuegbuzie ve Jiao, 2006). Geçmişte Truscoot ve diğerlerinin (2009) yaptıkları araştırmada eğitim bilimlerinin dört baskın alanında (edebiyat, matematik, fen ve sosyal bilgiler eğitimi) 1995-2005 yılları arasında yayımlanan 2381 çalışmanın sadece %14'ünde karma yöntemlerin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda karma yöntemin kullanılması, sosyal dünyanın karmaşık fenomenlerini anlama ve bu dünyayı birden fazla bakış açısıyla inceleyerek sorunlara daha iyi çözümler üretmede yardımcı olmaktadır (Creswell, 1999). Nitel yöntemlerin gittikçe yaygınlaşmasına rağmen nicel yöntemlere göre daha az kullanılması, son asırlarda bilimdeki pozitivist akımın bir neticesi olduğu söylenebilir. Tezlerde en az tercih edilen yöntemler ise meta analiz ve alanyazın derlemedir. Bu durumun olası sebeplerinden biri doktora çalışmalarının literatürdeki bilgileri analiz ve ya sentez etmenin ötesine geçerek var olan bilgilere yeni bilgilerin eklenmesinin daha önemli görülmesi olabilir (Gök ve Sılay, 2005; Fleet ve diğerleri, 2006).

Tezlerde en çok kullanılan nicel yöntemler sırasıyla yarı deneysel, ilişkisel tarama ve betimsel tarama türleridir. Türkiye örneklemi bağlamında Karadağ'ın (2010) çalışması ile karşılaştırıldığında deneysel yöntemlerin hala hâkimiyetini koruduğunu fakat bununla beraber araştırmacılar tarafından ilişkisel tarama yönteminin betimsel tarama yöntemine göre giderek daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Betimsel tarama yönteminde sadece var olan durum ortaya konulmasına karşın, ilişkisel tarama yönteminde farklı değişkenler arasındaki ilişkiler hakkında yorum yapılabilmektedir (Punch, 2005, s.16). Bu durum ise elde edilen bilginin farklılaşmasına ve nitelikli yorumların yapılmasına olanak sağlamaktadır. En az kullanılan nicel yöntemler ise sırasıyla tek desenli ve zayıf desenli deneysel yöntemler ile nedensel karşılaştırmalı türlerdir.

Tezlerde kullanılan nitel yöntemlere bakıldığında durum çalışmasının en çok kullanılan yöntem olduğu, bu yöntemi ise eylem araştırmaları ile olgubilim yöntemlerinin takip ettiği görülmektedir. En az tercih edilen yöntemlerin ise sırasıyla gelişimsel araştırma, söylem analizi, eleştirel araştırma, tasarım temelli araştırma, temel nitel araştırma ve kavram analizi çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu yöntemlerin genel özelliği ise temelde diğerlerine göre daha baskın bir nitel paradigmayı yansıtmalarıdır. Bilimde nicel araştırmalara göre nitel araştırmalar daha sübjektiftir. Bilimsel araştırmaların tekrarlanabilirlik, objektiflik ilkesinin bu nitel yöntemlerin tercih edilmemesinde etkili olduğu söylenebilir (Siegel, 1989).

Tezlerdeki araştırmaların örneklemini ise sırası ile sıklıkla öğretmen, öğretmen adayı, ortaöğretim ve lisedeki öğrenciler oluşturmaktır. Özel eğitim, lisansüstü öğrenciler ve ebeveynler ise

en az seçilen örneklem gruplarıdır. Örneklem düzeyleri incelendiğinde en çok tercih edilen örneklemin yaş seviyesinin yüksek olduğu; en az tercih edilen örneklemin ise nispeten ulaşılmasının ve veri toplanılmasının daha zor olduğu küçük yaştaki bireyler ve özel eğitim alan çocuklar olduğu görülmektedir. Ekonomiklik ilkesinin örneklem seçiminde etkili olmasın yanında doktora eğitim sürelerinin kısıtlılığı da bu durumu etkileyebilmektedir. Araştırmaların % 75,4'ünde örneklem seçimi için bir gerekçe verilmişken, %24,6'sı için herhangi bir gerekçe belirtilmemiştir. Örneklem seçim türlerinde ise daha çok amaca uygun, seçkisiz ve kolay ulaşılabilir örneklemlerin tercih edildiği görülmektedir.

Doktora tezlerinde görüşme ve psikometrik ölçeklerin en sık kullanılan veri toplama araçları olduğu görülmekte, bu araçları ise doküman inceleme, başarı/beceri testleri ve gözlem teknikleri takip etmektedir. Bu araçların büyük çoğunluğu (% 46,1) araştırmacı tarafından geliştirilmiş, % 11,63'ü ise yabancı kültürdeki bir ölçme aracı tez çalışması için Türkçe'ye uyarlayarak kullanmıştır. % 36,1'inde Türkçe'de var olan ölçme aracını kullanılmıştır. Özellikle eğitim bilimleri gibi sosyal değişkenlerden oldukça etkilenen bilimlerde geliştirilmiş o topluma duyarlı ölçme araçlarının kullanılması o toplumdaki bireylerin özelliklerinin ölçmede daha olumlu katkılar sağlamaktadır (Çelik ve Çelik, 2015). Belirtilen araçlarla toplanan nicel veriler frekans/yüzde, ortalama standart sapma, korelasyon, t testi, anova; nitel veriler ise sıklıkla içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Son olarak doktora tezlerinde kullanılan anahtar kelimelerle ilgili bulgular incelendiğinde eğitim, öğretim, öğretmen, öğrenme ve bilgi gibi tek kelimelik anahtar kavramların eğitim bilimleri alanında kullanılan temel kelimeler (Kale, 2017) olduğu görülmekle beraber burada dikkat çekici bulgulardan biri çocuk, öğrenen, öğrenci gibi kavramlardan ziyade öğretmen ve bilgiye dayalı kavramların fazlalığıdır. Benzer durum iki ve üç kelimelik yapılardaki gibi kelimelerde de görülmektedir. Bu durum araştırmalarda en çok tercih edilen örneklem düzeyleriyle de paralellik göstermektedir. Ek olarak pedagojik alan bilgisi, teknolojik-pedagojik alan kelime öbeklerinin varlığında 2008 yılında ilan edilen Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ve bu bağlamda 2015 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin etkili olduğu söylenebilir (MEB, 2017).

Bu çalışma 2016-2018 yılları arasında tam metin erişim izni verilen doktora tezleri ve ölçek formunda belirlenen ölçütlerle sınırlıdır. Bu tür tematik ve yöntemsel inceleme yapan çalışmalar eğitim bilimleri araştırmacılarına yön verdiğinden belirli periyotlarda tekrarlanmalıdır. Türkiye ve dünyada eğitim bilimleri alanının problemlerini çözecek çalışma alanları çeşitli kurumlar tarafından belirlenerek bu tür çalışmaların bulgularının örtüşme durumu incelenebilir. Sıklıkla çalışılmamış örneklemler üzerindeki araştırma problemlerine yönelinmesinde yarar görülmektedir.

## KAYNAKLAR

Altınkurt, L. (2007). Sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi, 173*, 105-113.

Arap, K. S. (2010). Türkiye yeni üniversitelerine kavuşurken: Türkiye'de yeni üniversiteler ve kuruluş gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65*(01), 1-29.

Ayvacı, H. Ş. ve Akdemir, E. (2017). Bilimin doğası alanında 2013 yılından itibaren yayımlanmış tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(1), 1178-1218.

Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1, 1-20.

Boyacı, S. ve Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi, 6*(2), 512-531.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları

Ceyhun, O. ve Küçükoğlu, A. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi. *International Journal of Eurasia Social Sciences, 2013*(12), 27-47.

Collins, K. M., Onwuegbuzie, A. J. & Jiao, Q. G. (2006 ). Prevalence of mixed-methods sampling designs in social science research. *Evaluation & Research in Education, 19*(2), 83-101.

Creswell, J. W. (1999). Mixed-method research: Introduction and application. In Handbook of educational policy (pp. 455-472). Academic Press.

Crowther, D. T., Lederman, N. G. & Lederman, J. S. (2005). Understanding the true meaning of nature of science. *Science and Children, 43*(2), 50-52.

Çağlayan, N. (2018). Türkiye'de zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8*(2), 403-418.

Çelik, N. (2016). Yenilikçilik konusunda yapılan doktora tezlerinin içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 2*(1), 29-42.

Çelik, H. ve Çelik, H. (2015). Nitel desenler: gömülü teori. EDAM Yayınları.

Doğan, Y. (2010). Fen ve teknoloji dersi programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 7*(1), 86-106.

Dündar, H. ve Hareket, E. (2017). Türkiye'de çocuk hakları bağlamında yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimlerinin incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(1), 77-94.

Edyburn, D.L. (2000). 1999 in Review: A synthesis of the special education technologylLiterature. *Journal of Special Education Technology, 15*(1), 7–18.

Erdem, A. R. (2007), Öğretim üyesinin bilim insanı yetiştirme sorumluluğu ve bu sorumluluğun gerektirdiği mesleki etik. *Akademik Dizayn Dergisi 1*(2), 77-81

Erdem, H. H. (2012). Edgar Morrin'de insanlık durumu ve "geleceğin eğitimi" düşüncesi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 13*, 75-88.

Ergun, M. ve Çilingir, F. (2013). İlköğretim bölümünde yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: On dokuz Mayıs Üniversitesi örneği. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 85.

Fazlıoğulları O. Kurul N. (2012). Türkiye'deki eğitim Bilimleri doktora tezlerinin özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12*(24), Aralık 2012, 43 – 75. ISSN: 1302-8944.

Fleet, C. M., Rosser, M. F., Zufall, R. A., Pratt, M. C., Feldman, T. S. & Lemons, P. P. (2006). Hiring criteria in biology departments of academic institutions. *BioScience, 56*(5), 430-436.

Gök, T. ve Sılay, İ. (2005). Lisansüstü eğitime yüksek lisans ve doktora koşullarının irdelenmesi üzerine bir çalışma, lisansüstü eğitim. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı 1*, 137-140.

Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, O., Yıldırım, G. ve Reisoğlu, İ. (2012). Educational technology research trends in Turkey: A content analysis of the 2000-2009 decade. *Educational Sciences: Theory and Practice, 12*(1), 191-199

Hall, C. M. (1991). Tourism as the subject of post-graduate dissertations in Australia. *Annals of Tourism Research, 18*(3): 520-523.

İdin, Ş. ve Kaptan, F. (2017). İlköğretim fen eğitiminde yenilenen öğretim programlarına göre yapılan doktora tezlerinin incelenmesi üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi, 2*(1), 29-43.

Kale, M. (2017). Eğitimin temel kavramları. E. Karip (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (s. 2-20). Ankara: Pegem

Karadağ, E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 10*(3), 75-87.

Karadağ, E. (2010). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 16*(1), 49-71.

Karadağ, E. (2011). Eğitim bilimleri doktora tezlerinde kullanılan ölçme araçları: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11*(1), 311-334

Karakütük, K. (2002). Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme-lisansüstü öğretimin plânlanması (2.Baskı), Anı Yayıncılık, Ankara.

Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2*, 94-114.

Kaytez, N. ve Durualp, E. (2014). Türkiye'de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2014*(2), 110-122.

Keohane, N. O. (2006). Higher ground: Ethics and leadership in the modern university. Durham: Duke University pres. ISSN: 1090-7009.

Korkmaz, Ö., Şahin, A. ve Yeşil, R. (2011). Öğretmenlerin bilimsel araştırmalara ve araştırmacılara ilişkin düşünceleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 4*(2), 109-127

Kozak, N., Kozak Akoğlan, M. ve Kozak M. (2010). *Genel turizm.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Kozikoğlu, İ. ve Senemoğlu, N. (2016). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerinin içerik analizi (2009-2014). *Eğitim ve Bilim, 40*(182).

MEB, (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. Ankara.

Merriam, S, B. (2018). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (S. Turan Çev. Ed.). Nobel.

Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis.* California: SAGE Publications Inc.

Ogelman, H. G. (2014). Türkiye'deki okul öncesi dönem sosyal beceri araştırmaları: 2000-2013 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(2), 41-65.

Oktay, M., Atakan K. ve Kara, M. (2009). Türkçe için bir sıklık analizi programı. M. D. Erdem, M. Kara ve Sibel Üst (Eds.), *Türkçe'nin izinde* içinde (s.1227-1244). İstanbul: Kesit Yayınları.

Onwuegbuzie, A. J. & Daniel, L. G. (2003). Typology of analytical and interpretational errors in quantitative and qualitative educational research. *Current Issues in Education, 6*(2). 1-33

Özbay, M. (2005). Bilim ve kültür aktarıcısı olarak yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. (2)*, 67-74.

Özbey, Ö. F. ve Sama, E. (2017). 2012-2016 Arasındaki yıllarda çevre eğitimi kapsamında yayınlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(1), 212.

Polat, S. ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 4*(2), 52-64.

Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş*. (çev. D. Bayrak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Shah, S. (2010, December). Higher education expansion in Pakistan and issues of quality. In 3rd International Conference on Assessing Quality in Higher Education, Lahore, Pakistan.

Siegel, H. (1989). The rationality of science, critical thinking, and science education. *Synthese, 80*(1), 9-41.

Tanilli, S., (2016). *Nasıl bir eğitim istiyoruz?*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları Yayınevi.

Tarman, B., Acun, C. ve Yüksel, Z. (2010). Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 9*(3), 725-746.

Taysum, A. (2007) The distinctiveness of the EdD in producing and transforming knowledge. *Journal of Educational Administration and History, 39*(3), 285- 296.

Terhart, E. (1988). Philosophy of science and school science teaching. *International Journal of Science Education, 10*(1), 11-16.

Truscott, D. M., Swars, S., Smith, S., Thornton & Reid, F., Zhao, Y., Dooley, C., ... and Matthews, M. (2010). A cross-disciplinary examination of the prevalence of mixed methods in educational research: 1995–2005. *International Journal of Social Research Methodology, 13*(4), 317-328.

Tuzcu, G. (2003), Lisansüstü Öğretim İçin Yurtdışına Öğrenci Göndermenin Planlanması, *Milli Eğitim Dergisi, 160*, 155-165.

Yaşar, M. C. (2011). Türkiye'de okul öncesinde drama alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(22), 70-90.

Yaşar, Ş. (1998). *Çağdaş bilim anlayışı. Çağdaş yaşam çağdaş insan*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin.

Yılmaz, N. Y. ve Taş, A. M. (2017). Türkiye'de 1985-2015 tarihleri arasında yapılmış müze konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies, 12*(4), 603-622.

Yüksek Öğretim Kurumu, (26 Ocak 2018). YÖK Akademide "açık erişim ve açık bilim" çalışmalarını başlattı. 28.06.2019 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/acik-erisim-ve-acik-bilim-calismalarina-baslandi.aspx adresinden erişildi.

Yüksek Öğretim Kurulu Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği (2016). TC. Resmi Gazete. 29690. 20 Nisan 2016.

# RESEARCH TRENDS IN EDUCATIONAL SCIENCES FIELD IN DOCTORAL THESIS: THEMATIC AND A METHODOLOGICAL EXAMINATION

## EXTENDED ABSTRACT

### Introduction

One of the most important properties of scientific research is that it considers a situation or a problem in a systematic way. The systematic structure of research involves forming a research design, collecting the data required and analysing the data and mutual support and complementation of those processes. One of the most significant ways of reaching scientific knowledge generated systematically and consistently is through post-graduate and PhDtheses in the area of educational sciences- as in all other areas. PhD theses in particular are considered as a significant instrument in the academic advance of an area, they have value in the academic prestige of the area, the accumulation of knowledge revealed can thus lead relevant applications and can contribute to the evaluation and development of existing policies.

### Aim of the Study

Analysing the PhD theses written in the field of educational sciences in terms of scientific research methods they use is important in determining the tendencies in studies by making comparisons with the studies performed in the past and in making inferences for the future. The studies concerning the analysis of theses are generally divided into two categories as general and specific. It was found through literature review that the studies available in the literature analysed the theses written in a branch of science in general or the theses written about a specific subject, but that the number of theses concerning the whole of educational sciences was limited and that there were no up to date studies. Therefore, this current study aims to analyse the theses written in the period between 2016 and 2018 in term of themes and methods and to display the current situation so as to eliminate the inadequacies mentioned.

### Methodology

This study uses descriptive research design- one of the survey models. It uses the technique of document analysis- which is a technique of qualitative data collection- in analysing the theses. The documents were chosen in criterion sampling method. The criteria in choosing the doctoral theses were the accessibility of the full text, being published in the period between 2016 and 2018, being written in Turkish or English and being written in the area of educational sciences. In consequence, totally 1043 theses were found. Publication Classification Form developed by Göktaş et al (2012) was used in analysing the theses in accordance with the purpose of the study. The form was composed of seven categories. Part one contained information on the tag of the document. This part shows the author/authors and the journal publishing the article. The other parts contained such information as the type and subject matter of the article, its method, its tools of data collection, sampling method and data analysis methods. The form was uploaded to the internet and thus it was made sure that the data obtained by all of the researchers were recorded in a single document. Because this study performed document analysis, the technique of content analysis was preferred. The data coming from the theses that were put to content analysis were analysed by

using the methods of descriptive statistics, and the percentages and frequencies for the data were calculated. 5.375 (56) of the data coming from the theses were analysed by the researchers to calculate the reliability coefficient for the study. Instances of disagreement and differences were found and the values of agreement between coders were analysed. Following the analyses, the agreement between coders was found to be acceptable (91.42%).

**Findings, Conclusion and Suggestions**

It was found consequently that state universities generated more theses than foundation universities. The date of establishment of a university is considered as the main factor influential in university ranking. On examining the distribution of doctoral theses according to years, it was found that the number of theses- which was 342 in 2016- fell to 221 in 2017 but rose substantially to 480 in 2018. The most commonly used method in the theses was the mixed method, which was followed by quantitative and qualitative methods. The methods least frequently chosen in the theses were meta-analysis and literature compilation methods. The most frequently used quantitative methods in the theses were quasi-experimental, relational survey and descriptive survey methods, respectively. The least frequently used quantitative methods, on the other hand, were single design experimental method and weak design experimental method. As to the qualitative methods used, it was found that case study was the most frequently used qualitative method and that it was followed by action research and phenomenology. The least frequently used qualitative methods were developmental research, discourse analysis, critical research, design-based research, basic qualitative research and concept analysis. The samples mostly used in the theses were teachers, prospective teachers, secondary and high school students, respectively. The least frequently used samples were students of special education, students of post-graduate education and parents. 75.4% of the studies explained their reasons for choosing their sample while 24.6% did not explain their reasons. Purposive, random and convenient sampling were the most frequently used sampling methods.

This study is restricted to the PhD theses which were written in the period between 2016 and 2018 and whose full texts were permitted to be read and to the criteria set in the form of scale. Such studies doing thematic and methodological analyses should be repeated at certain intervals since they guide the researchers in the field of educational sciences. Domains of study which can solve the problems of educational sciences in the world and in Turkey could be determined by various institutions and the extent to which the findings obtained in such studies could be investigated. ın addition to that, it would also be beneficial to concentrate on samples which are not frequently analysed.